

Avajaispuhe Kotikielen Seuran vuosikokouksessa 14. maaliskuuta 1958

Kotikielen Seuran työalaan kuluneena toimintavuonna kytkeytyneistä tapahtumista ja saavutuksista on aluksi syytä mainita suomen kielen ja kirjallisuuden oppituolin perustaminen Åbo Akademiin. Jo 1930-luvulla akatemia sai vastaanottaa tarkoitukseen tehdyn huomattavan lahjoituksen, mutta erinäisistä syistä aikeen toteuttaminen oli mahdollista vasta viime vuonna. Luennoiminen professuurin alalta on aloitettu syyslukukaudella ja varsinainen viranhoido on suunniteltu järjestettäväksi tämän vuoden heinäkuun alusta. Aivan äskettäin on akatemiaan nimetty suomen kielen dosentiksi fil. tohtori Göran Karlsson, jonka väitöskirja »Suomen kielen *nukuksissa* ja *heireillä* -tyyppiset paikallissija-adverbit» ilmestyi viime vuoden alkupuolella.

On aihetta palauttaa mieliin eräitä ilahduttavia kansainvälisen kanssakäymisen vilkastumista osoittavia tapahtumia.

Lokakuun 4. ja 5. pidettiin ensimmäistä kertaa Helsingissä pohjoismaisten kielilautakuntien neuvottelukokous. Tällaiset vuosittaiset tilaisuudet näkyvät muodostuneen jo tavanomaisiksi. Tosin suomen kielen edustajien tehtävä niissä on jäänyt jossakin määrin syrjäiseksi, koska norjan, ruotsin ja tanskan kielen huollon tavoitteisiin lähinnä kuuluu pyrkimys ehkäistä näiden sisarkielten jatkuvaa eri suuntiin kehittymistä. Mutta tällaisten yhteistilaisuuksien merkitys on meidän kannaltamme siinä, että kielenhuoltajamme saavat selvyyttä siihen, minkälaiset kysymykset ovat ajankohtaisia muualla, mihin voidaan uskaltautua ja minkälaisia kokemuksia muissa maissa on saavutettu.

Viime vuonna, lähes 25 vuoden tauon jälkeen, meikäläisille kielen tutkijoille avautui mahdollisuuksia suorittaa kenttätöitä Neuvostoliiton alueella. Helsingin yliopiston suomalais-ugrilaisen kielitieteen edustajalla, professori Erkki Itkosella oli vuoden vaihteessa tilaisuus tutustua syrjäniiden alueella, Komin tasavallassa, sikäläiseen kielentutkimukseen, perehtyä itse paikalla komin kieleen ja tallentaa sitä. Samoin dosentti Pertti Virtaranta tutki ja nauhoitti itse kieli-alueilla heinäkuussa Tverin ja Anuksen karjalaa. Erikoisen tärkeätä on lisämateriaalin saaminen juuri Tverin karjalaisalueelta, koska aikaisemmat ainekset ovat varsin vaatimattomia verrattuina Tverin karjalaisväestön lukumäärään ja laajaan kielialueeseen. Ilahduttavana seikkana voidaan mainita, että dos. Virtarannalle on järjestynyt mahdollisuus suorittaa tutkimuksia tveriläisalueella myös ensi kesänä. Lisäksi professorit Toivo Lehtisalo, Lauri Posti ja Martti Räsänen perehtyivät edustamiensa alojen tutkimukseen Neuvostoliitossa, ja vastaavasti eräät venäläiset tieteenharjoittajat ovat viime aikoina tutustuneet meikäläiseen tutkimukseen.

Vuoden 1957 aikana ilmestyneihin kielitieteellisiin tutkimuksiin ja julkaisuihin on tässä eräiltä osin aihe kiinnittää huomiota. Pitkäaikaisen uurasituksen jälkeen valmistui äidinkielen opettajien ja harrastajien odottama prof. Aarni Penttilän »Suomen kielioppi», jonka v. 1946 ilmestynyt alkiosa, äänne- ja oikeinkirjoitusoppi, oli osoittautunut varsin tarpeen vaatimaksi. Penttilän nyt kokonaisuudessaan valmistunut mittava, 692-sivui-

nen, erittäin runsaan ja monipuolisen aineksen käsittävä teos ei ole ainoastaan deskriptiivinen esitys kielestämme, vaan edustaa myös pohdintaa, jota voitaneen nimittää kielioppitieeksi.

Prof. Lauri Hakulisen tunnettu ja tunnustusta saanut käsikirja »Suomen kielen rakenne ja kehitys», joka nelisen vuotta sitten ilmestyi venäjäksi, valmistui viime kesänä saksankielisenä laitoksena (»Handbuch der finnischen Sprache»). On erityisesti syytä tähdentää, että saksalainen laitos ei ole pelkästään käännös alkuperäisteoksesta, vaan että tekijä on suorittanut muutoksia ja korjauksia, joita kielitieteemme luonnollinen edistyminen on aiheuttanut. Voidaan olettaa, että käsikirja maamme rajojen ulkopuolella erittäin positiivisesti tekee tunnetuksi kielentutkimuksemme nykyisiä pyrkimyksiä.

Dosentti Pertti Virtaranta, jonka länsiyläsatakuntalaisten murteiden äännehistorian konsonantistoa käsittelevä osa ilmestyi jo v. 1946, sai 12 vuo-

denkuluttua painatusvarojen puutteen viivyttämän vokaalistaa käsittelevän osan julkisuuteen. Näin on valmistunut suomen murteista laajin ja perinpohjaisin äännehistoriallinen esitys. Sen sivuluku on 821 ja sen indeksiin on merkitty n. 4650 murreseanaa.

Suomen kielen tutkimukseen ovat kuluneena vuonna nuoren ikäpolven edustajat antaneet huomattavan lisän. Alussa jo mainitsin dos. Göran Karlssonin ansiokkaan väitöskirjan suomen kielen numeruksenkäytön alalta; seuramme edellisessä vuosikokouksessa saatettiin ilmoittaa, että teos oli palkittu August Ahlqvistin, Yrjö Wichmannin, Artturi Kanniston ja Kai Donnerin rahastojen palkinnolla. Tällä kertaa tämä perinteinen tunnustus on myönnetty filosofian lisensiaatti Terho Itkoselle hänen lisensiaattityöstään »Suomen kielen suksisanasto». Tässä tutkimuksessa, joka metodiltaan ja suoritustavaltaan on mallikelpoinen, saa keskeinen suksitermistömme monipuolisen ja ennen kaikkea uudenaikaisen selvittelyn.

R. E. NIRVI